

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-82>

УДК 336.22:004

ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ІТ-СФЕРИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

TAXATION OF IT COMPANIES: CURRENT CHALLENGES AND PROSPECTS

Милашко Микола Олександрович

аспірант,

Одеський національний економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9935-8291>**Mylashko Mykola**

Odesa National Economic University

У статті досліджено сучасні підходи до оподаткування ІТ-галузі України в контексті трансформації цифрової економіки та зростання ролі ІТ-сектора у формуванні ВВП і бюджетних надходжень. Розглянуто особливості чинного нормативно-правового поля, включно зі спеціальним режимом Дія Сіті, а також податкові моделі для юридичних осіб і ФОП. Проаналізовано проблеми адміністрування податків, виклики трансфертного ціноутворення, подвійного оподаткування та обміну податковою інформацією. Окрему увагу приділено впливу податкової політики на інвестиційну привабливість, ринок праці та ризики втрати податкової бази. На основі узагальнення аналітичних даних запропоновано напрями вдосконалення податкових механізмів, спрямованих на підвищення фіскальної стійкості та конкурентоспроможності ІТ-індустрії.

Ключові слова: ІТ-сектор України, оподаткування, Дія Сіті, цифрова економіка, трансфертне ціноутворення, податкові пільги, інвестиційна привабливість.

The article examines the current system of taxation in Ukraine's IT sector, highlighting its strategic importance for national economic growth, export capacity, and post-war recovery. It analyzes the interaction between general tax legislation and specialized regimes, particularly the Diia City framework, which aims to stimulate technological development through preferential rules and alternative corporate taxation models. Special attention is given to the dual structure of IT market participants – legal entities and individual entrepreneurs – whose differing taxation mechanisms create administrative complexity, risks of revenue leakage, and challenges in social contributions and VAT compliance. The study evaluates the effectiveness of existing policies in attracting investment, retaining human capital, and ensuring long-term fiscal sustainability. It also explores challenges related to cross-border income, intellectual property taxation, transfer pricing, and alignment with evolving international standards for digital economy taxation. The article emphasizes the need for clearer eligibility criteria for tax incentives, improved digitalized tax administration, enhanced cooperation between platforms and tax authorities, and comprehensive monitoring of the fiscal impact of preferential regimes. In conclusion, the research proposes policy recommendations aimed at achieving an optimal balance between fiscal necessity and economic competitiveness in the IT sector. Key proposals include strengthening human-capital development initiatives through education-linked tax benefits, introducing transitional tax incentives to encourage informal business formalization and reduce shadow economy participation, adopting adaptive evaluation models for periodically reviewing tax benefits based on measurable outcomes, and establishing transparent reporting requirements for beneficiaries of preferential regimes. These comprehensive measures are presented as essential components for ensuring transparency, fairness, and institutional resilience in Ukraine's IT tax environment, while maintaining its attractiveness in the global digital market.

Keywords: IT sector in Ukraine, taxation, Diia City, digital economy, transfer pricing, tax incentives, investment attractiveness.

Постановка проблеми. Оподаткування ІТ-галузі України є одним із ключових елементів податкової політики, що визначає конкурентоспроможність сектору, рівень інвестицій та можливості для структурних перетворень

в економіці. ІТ-компанії та фрілансери формують значну частину експортних послуг і валютних надходжень, створюють високооплачувані робочі місця та стимулюють розвиток суміжних секторів економіки.

Разом із тим, специфіка ІТ – гнучкі форми зайнятості (ФОП, зовнішні контракти), міжнародні контракти та інтелектуальна складова діяльності – породжує низку податкових і адміністративних викликів: адаптація податкового законодавства до трансграничного характеру доходів, уникнення подвійного оподаткування, вирішення питання оподаткування інтелектуальної власності та трансфертного ціноутворення, а також забезпечення прозорого адміністрування податкових зобов'язань платформними операторами. Водночас держава намагається збалансувати стимулювання розвитку цифрової економіки (через спеціальні режими та пільги) і поповнення бюджету у воєнний та післявоєнний період, що створює політичні та техніко-економічні протиріччя у формуванні податкових правил. Офіційні ініціативи, зокрема створення спеціальних режимів для технологічного бізнесу, свідчать про прагнення знайти компроміс між залученням інвестицій і фіскальною ефективністю; проте на практиці це породжує питання щодо критеріїв доступу до пільг, контролю за відповідністю операцій господарської діяльності та потенційних ризиків витоку податкової бази [1; 2; 3; 4]. Ця проблема стає особливо відчутною на тлі швидких міжнародних змін у податковому регулюванні цифрової економіки та посилення вимог щодо автоматизованого обміну інформацією між юрисдикціями, що вимагає від України оперативної і правильно структурованої відповіді запитам бізнесу й міжнародних партнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковій та аналітичній літературі останніх років питання оподаткування ІТ-сектору розглядається з кількох ключових позицій: адаптація національних податкових систем до цифрової економіки, ефективність спеціальних режимів (включаючи Дія Сіті), вплив пільг на конкурентоспроможність і бюджетні надходження, а також проблеми адміністрування і податкового комплаєнсу для фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб.

Аналітичні огляди від провідних аудиторських фірм, зокрема дослідження Бобошко О. (KPMG) та матеріали PwC і BDO Ukraine, описують практичні механізми застосування спеціальних режимів і процедур, їхню взаємодію з основними податками (податок на прибуток, ПДВ, податок на доходи фізичних осіб) і проблемами адміністрування у перехідний період реформ [1; 2; 7].

Наукові публікації українських дослідників, таких як Грін О. В., Петик М. І., Фецяк С. Б.,

Мамонтова Н. А., Татарин М. О. та Луговець Б., розглядають історію формування пільг для ІТ-сектору, теоретичні моделі оптимізації оподаткування та практичні кейси з адміністрування податків для ФОП і юридичних осіб [5; 6; 8].

У цілому, автори досліджень погоджуються щодо потреби комплексного підходу: поєднання прозорих правил доступу до пільг, ефективних механізмів контролю та стимулів для інновацій, що дозволяє мінімізувати негативні фіскальні наслідки та забезпечити довгостроковий розвиток сектору.

Мета дослідження – комплексний аналіз сучасних підходів до оподаткування підприємств ІТ-сфери в Україні з метою виявлення основних викликів, оцінювання ефективності існуючих спеціальних режимів і формулювання практично орієнтованих рекомендацій для підвищення фіскальної стійкості та конкурентоспроможності галузі. У дослідженні ми прагнули поєднати аналіз нормативно-правової бази, адміністративних практик та економічних наслідків податкових рішень, щоб надати цілісну картину впливу податкової політики на інвестиційну привабливість, ринок праці та державні надходження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оподаткування ІТ-підприємств в Україні слід розглядати через призму кількох взаємопов'язаних блоків: нормативно-правове поле та спеціальні режими; структура платників (ФОП, юрособи); механізми адміністрування та податкового комплаєнсу; вплив оподаткування на інвестиційну привабливість і трудові ресурси; ризики та стратегії мінімізації фіскальних втрат; міжнародний контекст та інтеграція у глобальні правила оподаткування цифрової економіки. У даній роботі ми послідовно розглянемо кожен із блоків, проаналізуємо чинну практику, виявимо проблеми та запропонуємо рекомендації для подальших політик і досліджень.

За останні роки в Україні сформувалася система податкових рішень, що поєднує загальні норми податкового кодексу та окремі спеціальні режими, орієнтовані на ІТ-галузь. Одним із ключових інструментів є режим Дія Сіті, створений для стимулювання цифрової економіки та надання податково-правових преференцій технологічним компаніям. Цей режим передбачає спеціальні умови трудових правовідносин та податкові умови, що дозволяють учасникам оптимізувати податкове навантаження при дотриманні визначених критеріїв і корпоративних правил. Водночас загальна ставка податку на прибуток

в Україні залишається 18%, а ПДВ – стандартно 20%, що формує базу порівняння для оцінки вигод спеціальних режимів. Офіційні посібники та аналітичні огляди великих аудиторських компаній детально описують механіку Дія Сіті, варіанти оподаткування доходів працівників і механізми оподаткування «withdrawn capital» (виведений капітал) як альтернативи стандартному оподаткуванню прибутку. Ці положення значною мірою визначають стимули для входження компаній у спеціальні режими або залишатись у звичайному режимі оподаткування [1; 2].

ІТ-сектор у значній мірі складається з юридичних осіб (компаній) і фізичних осіб-підприємців (ФОП), що на спрощеній системі оподаткування формують значну частину ринку праці. Спрощена система (єдиний податок) залишається одним із найпопулярніших механізмів для індивідуальної зайнятості й невеликих студій, пропонуючи простоту адміністрування та нижчі ставки порівняно із загальним режимом. Проте масова участь ФОП у наданні ІТ-послуг створює проблеми з недоплатою внесків до соціальних фондів, розмитістю трудових прав працівників, а також ускладнює адміністрування ПДВ та визначення джерел доходів для трансфертних операцій. Водночас великі компанії, що працюють як юрособи, мають іншу структуру податкових зобов'язань (податок на прибуток, ПДВ, податок на виведений капітал тощо), що дозволяє ефективніше адмініструвати транснаціональні контакти та застосовувати внутрішні політики трансфертного ціноутворення. Окремий виклик – правильна класифікація діяльності та її оподаткування при наданні цифрових послуг нерезидентам, що вимагає чітких процедур для ідентифікації платників ПДВ та підвищує роль автоматизованих обмінів інформацією [3].

Ефективність системи оподаткування значною мірою залежить від якості адміністрування податків і ступеня цифровізації сервісів, що надає держава. В Україні державні органи останніми роками впроваджують інструменти електронного адміністрування, автоматизований обмін даними та інтеграцію з платформами, що спрощує контроль за операціями цифрових платформ і зменшує можливість для непрозорих схем. Водночас високий рівень диференціації платників (ФОП, юрособи, резиденти Дія Сіті) створює необхідність чітких правил звітності та уніфікації процедур перевірки. Технологічно підкріплена взаємодія між операторами платформ та

податковими органами здатна значно полегшити адміністрування доходів фізичних осіб, які отримують оплату через міжнародні платформи, але для цього потрібні чіткі правові механізми передачі інформації і захист конфіденційних даних. З огляду на міжнародні зобов'язання, Україна також поступово посилює вимоги щодо обміну фінансовою інформацією та впровадження стандартів транснаціональної звітності.

Податкові режими мають прямий вплив на рішення інвесторів і працівників: конкурентна податкова ставка та привабливі умови для співробітників знижують відтік кадрів і сприяють приходу зовнішніх інвестицій. Саме тому спеціальні режими, які пропонують низьку ставку для розподілу прибутку (наприклад, альтернативні моделі оподаткування в рамках Дія Сіті), покликані підвищити привабливість національної юрисдикції. Проте важливо відзначити, що короткострокові податкові пільги не завжди компенсують інституційні ризики (правова невизначеність, нестабільність правил, складність судового захисту інвестицій), що також впливає на довгостроковий притік капіталу. Крім того, податкові стимули повинні супроводжуватися заходами з розвитку людського капіталу та інфраструктури, щоб забезпечити сталий розвиток галузі [7].

Важливо розуміти ризики втрати податкової бази та стратегії їх мінімізації. Серед основних ризиків виділяються: використання ФОП-схем для мінімізації навантаження на фонд оплати праці, виведення прибутку через внутрішні механізми «виведеного капіталу», недостатній контроль трансфертного ціноутворення при роботі з іноземними контрагентами, а також можливі прогалини визначення постачання цифрових послуг для цілей ПДВ. Для мінімізації цих ризиків доцільними є підвищення ефективності податкового адміністрування через цифрові інструменти, чітке встановлення критеріїв доступу до спеціальних режимів, розвиток професійних стандартів для трансфертного ціноутворення в ІТ і введення механізмів співпраці між податковими органами та операторами платформ. Важливо також розробити заходи стимулювання переходу «тіньових» схем у легальну площину (наприклад, тимчасові преференції для реєстрації), що дозволить збільшити ефективну податкову базу без нагальної радикальної фіскалізації [3].

У той же час, глобальні ініціативи щодо оподаткування цифрової економіки (напри-

клад, проекти ОЕСР щодо мінімального оподаткування і перерозподілу прав оподаткування) створюють додаткові вимоги для національних систем. Україна, інтегруючись у міжнародну економіку, має узгодити національні правила з міжнародними стандартами, з одного боку, захищаючи свою податкову базу, а з іншого – не створюючи надмірних бар’єрів для розвитку ІТ-бізнесу. У контексті післявоєнної відбудови країни питання залучення іноземних інвестицій і стимулювання експорту послуг стануть особливим пріоритетом, і податкова політика може стати важливим інструментом підтримки цих цілей [2; 8]. Зважаючи на це, необхідна узгоджена стратегія, яка б поєднувала внутрішні преференції для розвитку індустрії та механізми відповідності міжнародним стандартам.

За даними галузевих досліджень та аналітики, у 2024 році ІТ-індустрія перерахувала до бюджету понад \$1 млрд. у вигляді прямих податкових платежів (з урахуванням внесків ФОП та юридичних осіб), що підкреслює значний реальний внесок галузі у фіскальні надходження навіть за умов пільгових режимів для частини платників. Оцінка фіскального ефекту від застосування спеціальних режимів вимагає деталізованого аналізу: з одного боку, пільги можуть стимулювати зростання бази оподаткування у довгостроковій перспективі; з іншого боку, короткострокові втрати надходжень можливі, якщо пільги будуть надмірно широкими або не матимуть чітких критеріїв [4]. Тому при аналізі необхідно враховувати як прямі платежі, так і мультиплікативні ефекти

від експорту послуг, споживання та розвитку суміжних індустрій.

Податкові рішення зазвичай приймаються в політичному контексті і часто відображають компроміси між фіскальною необхідністю та економічною стратегією. В Україні питання оподаткування ІТ супроводжуються інтенсивними дискусіями між представниками галузі, урядом і депутатським корпусом щодо оптимальної моделі стимулювання з одночасним збереженням фіскальної стійкості. Інституційна спроможність податкових органів, прозорість процедур, стабільність правил і прогнозованість правових змін є критично важливими факторами для забезпечення довіри бізнесу. Додатково важливими є координація політики між міністерствами (фінансів, економіки, цифрової трансформації) та активна взаємодія з ІТ-асоціаціями для розробки практичних, прийнятних і збалансованих рішень.

Для наочного порівняння існуючих моделей оподаткування в ІТ-секторі доцільно узагальнити ключові параметри різних режимів, які використовують компанії та фахівці галузі. Незважаючи на те, що ФОП-модель, загальна система для юридичних осіб і спеціальний режим Дія Сіті функціонують паралельно, вони мають суттєві відмінності податкового навантаження, складності адміністрування та регуляторних вимог. Порівняльний аналіз цих режимів дозволяє краще оцінити їх вплив на фіскальну систему, ринок праці та інвестиційну привабливість ІТ-індустрії. Нижче наведено основні характеристики кожного з режимів (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця податкових режимів для ІТ-сектору

Показник	ФОП (група 3)	Юридична особа (загальна система)	Резидент Дія Сіті
Основна ставка оподаткування	5% єдиного податку + ЄСВ	18% податку на прибуток	9% ПНВК / 18% податку на прибуток
Податки на доходи працівників	ЄП не передбачає класичної заробітної плати	ПДФО 18%, ВЗ 1,5%, ЄСВ 22%	Гіг-контракт: 5% ПДФО, 22% ЄСВ (мін), 1,5% ВЗ
Адміністрування	Просте	Складне (повна звітність)	Середнє – з чіткими правилами
Основні ризики	Зловживання трудовими відносинами	Високе навантаження, складність	Невідповідність критеріям, перевірки
Переваги	Низьке навантаження, простота	Прозорість, можливість роботи з інвесторами	Низькі ставки, гнучкий ринок праці

Джерело: сформовано автором за даними [1; 2; 3]

Як видно з порівняльної таблиці, податкові режими істотно відрізняються за структурою зобов'язань, рівнем гнучкості та регуляторними вимогами. Модель ФОП забезпечує мінімальне податкове навантаження та простоту адміністрування, проте водночас створює ризики недоотримання бюджетних надходжень і спрощення трудових відносин. Загальна система для юридичних осіб є більш прозорою та збалансованою, однак супроводжується високою адміністративною складністю. Режим Дія Сіті пропонує компромісний варіант, поєднуючи податкові стимули з чіткими нормативними вимогами та особливими трудовими механізмами (гіг-контракти). Таким чином, порівняння режимів демонструє необхідність подальшого вдосконалення податкової політики, спрямованої на забезпечення стабільних фіскальних надходжень та підтримку конкурентоспроможності ІТ-сектора України.

На основі здійсненого аналізу можна запропонувати такі рекомендації щодо подальшої податкової політики та практики адміністрування: встановити чіткі, прозорі та вимірювані критерії доступу до спеціальних податкових режимів, аби уникнути зловживань і забезпечити справедливість; розвивати цифрові інструменти податкового адміністрування (обмін даними, інтеграція з платформами) для підвищення якості контролю та зниження адміністративних витрат; запровадити тимчасові стимули для легалізації діяльності ФОП у межах переходу на повноцінне соціальне забезпечення; активізувати заходи щодо розвитку людського капіталу (професійна підготовка, програми пільгового працевлаштування), що посилять стійкість галузі; підготувати адаптивну модель оцінки фіскального впливу податкових преференцій (міжнародна

практика, сценарний аналіз) для прийняття зважених рішень.

Висновки. Оподаткування ІТ-підприємств в Україні перебуває на перетині двох ключових вимог: потреби стимулювати розвиток високотехнологічного сектору та завдання забезпечити фіскальну стійкість держави. Аналіз показав, що спеціальні режими, такі як Дія Сіті, дають значні переваги для конкурентоспроможності та утримання талантів, але одночасно створюють ризики для бюджету, якщо доступ до них не супроводжується чіткими критеріями та ефективними механізмами контролю. Податкові пільги мають бути інструментом стратегічного розвитку, а не джерелом систематичних втрат для бюджету.

Ефективність політики також безпосередньо пов'язана з якістю адміністрування. Цифровізація сервісів, автоматизований обмін даними та взаємодія з платформами зменшують простір для непрозорих схем і роблять системи більш адаптивними до трансграничних операцій. Одночасно слід враховувати соціально-трудова аспекти: домінування ФОП-моделі в ІТ потребує заходів, що гарантують соціальний захист працівників і виключають зловживання.

Баланс між стимулюванням ІТ-сектору й захистом фіскальної бази – це завдання, що вимагає зважених, прозорих і адаптивних рішень. Поєднання чітких правил доступу до пільг, цифрового адміністрування, контролю трансфертного ціноутворення і синхронізації з міжнародними стандартами створить умови для сталого розвитку галузі та збереження довгострокової фіскальної спроможності. Таким чином, податкова політика може стати не бар'єром, а потужним інструментом післявоєнної економічної відбудови та інтеграції ІТ-індустрії у світові ланцюги вартості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бобошко. О. Дія Сіті – пільговий податковий режим для технологічних компаній. KPMG Ukraine. 2022. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/tax/tax-advisory/business-tax/diya-citi.html> (дата звернення 12.11.2025).
2. Worldwide Tax Summaries: Ukraine. PwC. 2025. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/ukraine> (дата звернення 12.11.2025).
3. Tax Guide for Ukraine 2025. Nexia DK. 2025. URL: <https://nexia.dk.ua/upload/files/Tax%20Guide%20for%20Ukraine%202025.pdf> (дата звернення 14.11.2025).
4. Жахалов Я. У 2024 році ІТ-індустрія України сплатила \$1 мільярд податків. DOU. 2024. URL: <https://dou.ua/lenta/news/tax-it-industry-2024/> (дата звернення 14.11.2025).
5. Грін О. В., Петик М. І., Фецяк С. Б. Сучасні тенденції системи оподаткування ІТ-галузі в Україні. *Український економічний часопис*. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/388188306_SUCASNI_TENDENCII_SISTEMI_OPODATKUVANNA_IT-GALUZI_V_UKRAINI (дата звернення 15.11.2025).
6. Мамонтова Н. А., Татарин М. О. Особливості організації ІТ-компаній та основи здійснення обліку в Україні. *Economics: time realities*. 2024. № 3 (73). С. 53-61. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No3/53.pdf> (дата звернення 15.11.2025).

7. Taxation in Ukraine. BDO Ukraine. 2025. URL: <https://www.bdo.ua/en-gb/ukraine-recovery-1/information-guides-from-bdo-in-ukraine/investments-in-ukraine/taxation-in-ukraine> (дата звернення 17.11.2025).

8. Луговець Б. Еволюція податкової політики у сфері інформаційних технологій: від глобальних практик до національних рішень. *Економіка та Суспільство*. 2025. № 78. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6603/6542>. (дата звернення 17.11.2025).

REFERENCES:

1. Boboshko O. (2022) Diia City – pil'hovyi podatkovyi rezhym dlia tekhnolohichnykh kompanii [Diia City – preferential tax regime for technology companies]. KPMG Ukraine. Available at: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/tax/tax-advisory/business-tax/diya-citi.html> (accessed November 12, 2025).

2. PwC (2025) Worldwide Tax Summaries: Ukraine. Available at: <https://taxsummaries.pwc.com/ukraine> (accessed November 12, 2025).

3. Nexia DK (2025) Tax Guide for Ukraine 2025. Available at: <https://nexia.dk.ua/upload/files/Tax%20Guide%20for%20Ukraine%202025.pdf> (accessed November 14, 2025).

4. Zhakalov Ya. (2024) U 2024 rotsi IT-industriia Ukrainy splatyla \$1 miliard podatkov [In 2024, Ukraine's IT industry paid \$1 billion in taxes]. DOU. Available at: <https://dou.ua/lenta/news/tax-it-industry-2024/> (accessed November 14, 2025).

5. Hrin O. V., Petyk M. I., Fetsiak S. B. (2023) Suchasni tendentsii systemy opodatkuvannia IT-haluzi v Ukraini [Current trends in the IT industry taxation system in Ukraine]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys* [Ukrainian Economic Journal]. Available at: https://www.researchgate.net/publication/388188306_SUCASNI_TENDENCII_SISTEMI_OPODATKUVANNA_IT-GALUZI_V_UKRAINI (accessed November 15, 2025).

6. Mamontova N. A., Tataryn M. O. (2024) Osoblyvosti orhanizatsii IT-kompanii ta osnovy zdiisnennia obliku v Ukraini [Features of IT companies' organization and basics of accounting in Ukraine]. *Economics: time realities*, no. 3(73), pp. 53–61. Available at: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No3/53.pdf> (accessed November 15, 2025).

7. BDO Ukraine (2025) Taxation in Ukraine. Available at: <https://www.bdo.ua/en-gb/ukraine-recovery-1/information-guides-from-bdo-in-ukraine/investments-in-ukraine/taxation-in-ukraine> (accessed November 17, 2025).

8. Luhovets B. (2025) Evoliutsiia podatkovoi polityky u sferi informatsiinykh tekhnolohii: vid hlobalnykh praktyk do natsionalnykh rishen' [Evolution of tax policy in the field of information technologies: from global practices to national solutions]. *Ekonomika ta Suspilstvo* [Economy and Society], no. 78. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6603/6542> (accessed November 17, 2025).